І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. Шевченко

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-3237
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXVIII. Ч. 186. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 30-го ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1961 ЦЕНТІВ 12 CENTS No. 186. VOL. LXVIII.

КЕННЕДІ НАЙМЕНУВАВ ВПРОДОВЖ РОКУ 77-ОХ СУДДІВ

ЧИСЛО ОКРУЖНИХ І ВИЇЗДНИХ СУДДІВ ЗБІЛЬШИЛОСЯ НА 25 ВІДСОТКІВ

Вашингтон. — Уряд президента Кеннеді при підтримці Сенату в першому році свого урядування збільшив число окружних і виїздних суддів на 77, це значить на 25 відсотків. Коли Кеннеді перебрав владу Президента, в ЗДА було 298 окружних і виїздних суддів, і справи в окружних судах залягали до трьох або і до п'ятьох років. Сенат вже затвердив 60-ох суддів, а 17 будуть затверджені на найближчій сесії додатково, бо всі найменовані судді мають почати працю перед кінцем жовтня ц. р. До кінця року Президент мусітиме найменувати ще 40 суддів, бо стільки вже опорожнилося місць. Досі ні один президент не наймeнував стільки суддів. Президент Ф. Д. Рузвелт впродовж 12-ох років при владі наймeнував був тільки 106 суддів. Кеннеді міг найменувати стільки суддів, бо демократична більшість в Конгресі окремим законом збільшила стан окружних суддів на 63, і етати виїздних суддів на 10. Тому Президент міг найменувати таке велике число суддів. Вже уряд президента Айзенгавера плянував збільшити число суддейських етатів, але демократична більшість в Конгресі відкинула той проєкт, бо хотіла затримати справу номінації суддів для демократичного президента. Демократичні сенатори мали великий вплив на номінацію нових суддів в своїх стейтах. Деколи сенатори пропонують на суддів таких кандидатів, які не мають на те відповідних кваліфікацій. Окрема комісія Американського Адвокатського Товариства видає опінію про кандидатів на суддів, яка деколи не подобається політичним спонзорам кандидатів. Адвокатська Комісія видає такі опінії кандидатам: відмінно кваліфікований, добре кваліфікований, кваліфікований і некваліфікований на суддейське становище. Але Президент не завжди найменовує кандидатів за найкращими кваліфікаціями. На 52 вже затверджених суддів тільки 9 мали найкращі кваліфікації, 27 мали опінію — добре кваліфікованих, 14 — кваліфікованих, а два — некваліфіковані.

Рокефеллер не виключає Ніксонової кандидатури в 1964 році

Боффало, Н. И. — Нюйоркський губернатор Нелсон А. Рокефеллер заявив на пресовій конференції, що він не виключає тієї можливости, що колишній віце-президенд Ричард М. Ніксон може бути республіканським кандидатом на президента в 1964-му році. Рокефеллер сказав, що Ніксон, може не зголошувати кандидатури в правиборах, але Крайова Республіканська Номінаційна Конвенція може його найменувати на кандидата. Рокефеллер є також одним із тих, які можуть бути кандидатами на президента в 1964-му році. Третім республіканським кандидатом в 1964 році може бути сенатор Беррі Ґолдвотер. Коли б Ніксон дійсно не кандидував, то найповажнішим республіканським кандидатом був би таки Рокефеллер.

Летунство домагається переваги в досліджуванні космічних просторів

Вашингтон. — Провідники летунства з підтримкою промислових кол домагаються, щоб летунство мало перевагу в дослідженні космічних просторів. Згідно з теперішним станом цим дослідженням займаються Крайова Аеронавтична і Космічна Адміністрація та департамент оборони. В цьогорічному бюджеті на цивільну космічну агенцію призначено $1,700,000,000, а департамент оборони має дістати на дослідження Космосу $1,200,000,000. Уряд поручив ці досліди своїм агенціям, бо вважає, що тільки частина цього дослідження має оборонне значення, а інша частина має чисто науково - теоретичне значення. Представник летунства генерал поручник Бернард А. Шрікер заявив, що летунство повинно грати більшу ролю в дослідженні космічних просторів. Його підтримали представники промислу Тр. Гарднер і д-р Волтер Дорнберґер.

ЗДА плянують випустити в космічні простори мавпу-шимпанзе

Кейп Канаверал, Флорида. — Науковці з Крайової Аеронавтичної і Космічної Адміністрації плянують 31 жовтня випустити мавпу-шимпанзе в космічні простори, щоб вона облетіла три рази довкола Землі, зробивши останню генеральну пробу для лету американського астронавта, який мав би відбутися перед кінцем листопада ц. р. Проєкт „Меркурій" здійснюється з найбільшою обережністю, щоб дати відповідь на те, що СССР випустив вже двох космонавтів довкола Землі Юрія Гаґаріна і Германа Тітова. Проєкт „Меркурій" коштує $400 мільйонів, він здійснюється за допомогою ракет „Атлас". Е перший лет довкола Землі полетить один із сімох вишколених американських астронавтів. Висилка людини в космічний лет залежна від повного успіху з летом мавпи-шимпанзе.

Зміна на важливому пості

Провід демократичної партії в окрузі великого Ню Йорку, відомий під назвою Таммамі Голл, завжди належав до найважливіших місцевих постів, що має поважний вплив на партійну і міжпартійну політику в країні. Довголітнім провідником Таммані був Кармайн Де Сапіо, що в теперішній передвиборчій кампанії виступив проти кандидатури теперішнього посадника Ваґнера, який з черги повів свою кампанію проти „босизму" Таммані. У недавніх правиборах Ваґнер переміг і в результаті наступила також зміна на пості провідника Демократичної партії округи, на який обрано піддержуваного Ваґнером комішенера пожежної сторожі Едварда Каванафа. Де Сапіо погодився із своєю поразкою та — як це видно на фотознімці — ґратулює Каванафові (зліва) за вибір після зборів Демократичного окружного комітету, що нараховує 3,400 членів та які відбулися минулого четверга, 28 вересня.

Бази для далекосяжних ракет майже готові

Вашингтон. — Предсідник Стратегічної Летунської Команди заявив, що бази для випущення далекосяжних ракет майже закінчені, і вже в жовтні або в листопаді 45 баз для далекосяжних ракет „Атлас" будуть віддані летунству до вжитку. Ці бази є в стейтах Вашингтон і Кензас. Летунство почало будувати бази для далекосяжних ракет в 1957 році в 24-ох районах, що розкинені по цілій країні, від Ню Йорку до Каліфорнії. Будуються бази для ракет: Атляс, Титан І і Титан II, Мінутман. Ці бази так побудовані, що вони дають деяку охорону проти термонуклеарних ракет. Будова ракетних баз до 1965-го року має винести більше як три більйони долярів.

На перехоплюючі ракети „Ніке-Зевес" призначили $171,821,000

Вашингтон. — Армія повідомила, що заключила контракт на поліпшення протиракетних ракет типу „Ніке-Зевес" на $171,821,000. Головним контрактором є Вестерн Електрік Компані, фабрики якої знаходяться в Північній Каролайні і в Ню Джерзі. В найближчому році мають випробовувати на атолі Кваджелейн на Пацифіку, а випускати їх будуть із летунської бази Ванденберґ у Каліфорнії. Крім головного контрактора є цілий ряд менших контракторів, які дістали виконати окремі частини цих ракет. Армія старається поліпшити ці протиракетні ракети, щоб департамент оборони міг переконатися, що можна вірити в доцільність масової продукції цих ракет до поборювання далекосяжної ракетної зброї.

Ще в справі пакунків, висиланих компанією „Дженерал Парсел енд Тревел"

У зв'язку з надрукованим у „Свободі" повідомленням про внесену сен. Томасом Даддом у Сенаті інтерпеляцію в справі афери з недорученням адресатам в СССР кількох тисяч пакунків, висланих компанією Дженерал Парсел енд Тревел, редакція одержала з добре поінформованих джерел та заінтересованих осіб такі вияснення:

Фірма Дженерал енд Тревел є формально і фактично однією із агенцій совєтського Інтуриста і вона з черги видавала ліцензії на діяльність окремих відділів, що були відкриті в різних містах східних стейтів Америки американськими громадянами і резидентами здебільша українського походження. Агенцію Дженерал Парсел енд Тревел очолював Леонід Танкел, народжений в Росії і натуралізований американський громадянин, який діяв, як її президент і був офіційним представником Інтуриста, управненим до стягання мита для совєтського уряду за висилані до СССР пачки та комісійних оплат для самого Інтуриста. Ліцензіят Танкел мав фактично і право не тільки можливість диспонувати свободно без кон-

(Продовження на стор. 4-ій)

УНСоюз приймає зголошення на влаштування старших віком членів на Союзівці

Джерзі Сиmі. — Головна канцелярія Українського Народного Союзу розіслала в половині серпня окремого, підписаного гол. предсідником п. И. Лисогором, листа до всіх своїх Відділів з рекомендацією зголосити тих своїх членів, що в старшому віці і на пенсії та бажали б скористати з можливостей постійного прожитку - влаштування на Союзівці. До захисту на Союзівці прийматиметься тільки тих старших віком членів УНСоюзу, що є в задовільному стані здоров'я та які можуть самі себе обслуговувати. Оплата за постійне перебування, включно з харчами, виноситиме від 80 до 120 долярів місячно, отже приблизно таку суму, яку виплачує Служба Соціяльного Забезпечення титулом старечої пенсії. Особи здібні до легкої праці, якщо захотіли б її виконувати, матимуть час-від-часу до цього нагоду, отже зможуть таким чином доповнювати свої прибутки. На бажання і рекомендацію Секретарів Відділів, Головна Канцелярія висилатиме формуляри відповідних аплікацій-подань на прийняття до захисту на Союзівці. Для захисту буде призначений цілий один будинок, вибір якого залежатиме від кількости зголошених.

ҐВАТЕМАЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАКИДАЄ МОСКВІ ДВОЛИЧНІСТЬ ЩОДО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Об'єднані Нації. — Ґватемальський міністер закордонних справ Єзус Унда Мурільо у своєму виступі перед Генеральною Асамблеєю ОН в минулий четвер закинув Совєтам також, що вони „визнають право самовизначення народів тільки там, де це їм вигідно, а де невигідно — заперечують його". Зрештою на тому засіданні Генеральної Асамблеї велася генеральна дискусія, в якій заторкувано все ті самі найактуальніші проблеми: наступництво по Гаммершилдові, міжнародного роззброєння, атомових дослідів, Німеччини й Берліну, допомоги відсталим країнам, залишків колоніялізму та расизму. Наради Генеральної Асамблеї перервано в четвер вполудне з уваги на виїзд численних дипломатів на похорон Даґа Гаммершилда в Швеції. Офіційну 12-членну делеґацію від Секретаріяту Об'єднаних Націй на похорон Гаммершилда очолює президент Генеральної Асамблеї Монґі Слім і заступник секретаря для справ Генеральної Асамблеї Андрю Кордіє, який, як найстарший і найповажніший з урядовців ОН насправді перебрав керму щоденних справ в Секретаріяті ОН. В четвер вполудне в галі Об'єднаних Націй відбулась жалібна концерт-академія у честі Гаммершилда, в якій взяла безплатно участь Филадельфійська Симфонічна оркестра з Евгеном Орманді, як диригентом та солістами-співаками з Метрополітен опери. Е тій Академії взяли участь державний секретар Дін Раск і всі акредитовані в ЗДА та в ОН дипломати.

Розмови з Громиком про Берлін і секретаря ОН — далі безуспішні

Об'єднані Нації. — Державний секретар Дін Раск мав до цього часу „тільки" дві кількагодинні розмови з совєтським міністром закордонних справ Андреєм Гримиком на тему Німеччини й Берліну, але вони не дали ніякого позитивного висліду. На суботу призначено третю таку розмову, але — за твердженням газет — сам державний секретар передбачує, що таких розмов буде „багато більше". Обидві сторони стараються виміркувати, які поступки можна б сподіватися від другої сторони. Громико буцім-то поводиться дуже „ввічливо" і бережеться робити будь - які погрози та натякувати на будь-які ультимативні дати. Англійський міністер закордонних справ лорд Гюм мав другу зустріч з Громиком в тій самій справі та наполягав, щоб большевицькі вожаки закинули тактику погроз, лайок, демонстрування своєї сили і т. п. — Зновуж Адлей Стівенсон, амбасадор ЗДА і ОН, мав довгу розмову з Валеріяном Зоріним на тему наступника по Гаммершилді. Зорін висунув ще одну концепцію: вже не трьох, ані чотирьох секретарів, а 5-х: по одному від Заходу, комуністів, Азії, Африки і Південної Америки, при чому вони вибрали б собі голову. Чи всі вони або дехто з них, мав би право „вета" — про це Зорін не сказав. Судячи про дотеперішних виступах на Генеральній Асамблеї — коло 70% делеґатів є рішучими противниками всякої „тройки", чи „п'ятьорки", а за обрання одного тимчасового генерального секретаря, який урядував би до квітня 1963 р., себто часу, коли за чартером треба буде обрати наступника Гаммершилда.

СССР знову вимагає скасування закордонних військових баз ЗДА

Об'єднані Нації. — Совєтський Союз пред'явив в Об'єднаних Націях меморандум, в якому, посеред повені пропаґандивних фраз, наведено вісім точок, які мали б безпосередньо довести до „злагіднення міжнародної ситуації". Цих вісім заходів не були б ціллю самого для себе, тільки посередньою стадією з остаточною ціллю — загального і тотального міжнародного розззброєння. Поки це станеться, Совєти пропонують перевести такі справи: 1) заморозити існуючі військові бюджети, щоб їх не підвищувати, 2) урочисто засудити вживання атомової зброї, 3) виректися воєнної пропаґанди, 4) підписати між державами НАТО і Варшавського пакту „пакт неаґресії", 5) відкликати з усіх закордонних баз свої війська, 6) протидіяти поширенню атомової зброї поза існуючі три великодержави, з спеціяльним застереженням про її заборону у відношенні до Західньої Німеччини, 7) встановити в Центральній Европі, на цілому обширі Африки, над Тихим океаном і на Далекому Сході безатомові смуги, і 8) протидіяти загрозі несподіваної атаки встановленням контролі всіх залізничих вузлів, портів і летовищ. В окремому довжелезному морандумі А. Громико жадав скасування всіх існуючих ще колоній і вірчих адміністрацій найдалі до кінця наступного року. Більшість з вичислених 8 точок має суто-пропаґандивне значення, бо самі большевики знають, що такі вимоги є невикональні. Совєти віддавна мріють про скасування американських закордонних баз, які є найбільшою запорукою безпеки вільного світу.

ЗДА запевняють Західню Німеччину про незмінність своєї політики

Бонн. — Американський амбасадор у Західній Німеччині Волтер Довлінґ склав в минулу середу в західньо-німецькому міністерстві закордонних справ повну заяву, що американська політика у справах Німеччини й Берліну не змінилася. Ця заява стояла у зв'язку з алярмовими вістками західньо - німецької преси про ніби задуману угоду з большевиками, яка включала б визнання в будь-якій формі Східньої Німеччини, що рівняється в очах всіх німців визнанню поділу Німеччини „на вічність". З цієї самої причини міністер закордонних справ Гайнріх фон Брентано впродовж 24-х годин склав уже другу заяву про одностайність політики всіх західніх альянтів у справі Німеччини й безпідставність пресових алярмів. Брентано промовляв на нараді парляментарних послів керівної Християнсько - демократичної партії. На тій нараді затверджено канцлера Конрада Аденауера, як кандидата на канцлера нового західньо-німецького уряду. Однак справа нового уряду рішиться щойно після засідання новообраної парляментарної фракції Вільно-демократичної партії, яка становить „язичок у ваги" в новій трипартійній системі західньо - німецького парляменту після виборів з 17 вересня ц. р.

● „Президент" Совєтського Союзу Леонід Брежнєв приїхав до столиці Фінляндії Гельсінок з „приятельською" візитою. Фінляндія цілком залежна від доброї-злої волі Совєтського Союзу, який проте старається виявляти добросусідські відносини", на показ світові що з комуністами можна „співіснувати". Президент Фінляндії Урго Кекконен виїздить на переломі вересня-жовтня ц. р. з відвідинами до ЗДА й Канади.

СИРІЯ ПРОГОЛОСИЛА ВИСТУП З ОБ'ЄДНАНОЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

СИРІЙСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ОСКАРЖИВ НАССЕРА В ДИКТАТУРІ

Каїро. — Сирія — за останнім радіо-повідомленням — проголосила відірвання від унії з Єгиптом, внаслідку якої ті дві держави становили від 1 лютого 1958 року З'єдинену Арабську Республіку. Сам Президент тієї Республіки Гамаль Абдель Нассер, який в першому своєму повідомленні легковажно висловився про військовий бунт в Дамаску, що його ніби-то викликали тільки нечисленні місцеві військові частини, зараз після того приборкані без ніяких людських втрат, пізніше признав, що військова революція в Сирії грізніша, ані ж англійсько-французький наїзд на Єгипет в 1956 році та що З'єдиненій Арабській Республіці грозить „велика небезпека". Збунтовані в столиці Сирії військові частини оточили були головну кватиру Першої армії та ув'язнили там головного команданта збройних сил З'єдиненої Арабської Республіки маршала Абдель Гакім Амера і ген. Гамаля Фейсала, команданта Першої армії. Але потім сирійські революціонери звільнили тих двох високих єгипетських таршиєн і дали їм літак до Каїро, щоб вони передали Нассерові їхні умови. Тих умов не оприлюднено, але Нассер заявив, що на ніякі компроміси не піде. Після того сирійський парлямент проголосив зірвання федераційного зв'язку з Єгиптом, оскарживши Нассера, що він позбавив Сирію всіх її давніших свобод та підпорядкував її диктатурі Єгипту. Парлямент проголосив новим прем'єром самостійної Сирії колишнього прем'єра Шукрі-аль-Куватлі. Йорданія була першою арабською країною, яка негайно визнала новий сирійський режим. Про військовий стан на терені Сирії були суперечні вістки. Гамаль Абдель Нассер нахвалявся, що Перша армія здавила бунт та що вислано єгипетські війська і летунство проти бунтарів. Тим часом інші вістки кажуть, що сирійці заволоділи портом в Лятакії і летовищами та що збройні сили З'єдиненої Арабської Республіки, відділеної від Сирії морем і без безпосередньої суходільної границі, мусіли б переводити дійсні воєнні висадні операції, щоб могти дістатись до Сирії. Військовим бунтом проводили сирійські генерали Абдель Хані Дахман і Мофак Ассафа та чотири полковники. Нассер негайно всіх їх позбавив їх становищ, але, мабуть, не мав змоги перевести того свого декрету в діло. Нассер оскаржив сирійських бунтарів, що вони „реакціонери", які були ворожі „поступовим" реформам, що їх переводив спільний для Єгипту і Сирії уряд З'єдиненої Арабської Республіки. Насправді в Сирії був спротив проти диктатури Нассера та наслідування комуністичних держав з удержавленням всіх фабрик, банків і підприємств.

У Конґо стараються виминути громадянську війну

Леопольдвіль. — В останніх днях зросли шанси на заширення між центральним урядом Конґа та збунтованим президентом провінції Катанґи Мойсе Чомбе. Комуністичні кола в центральному уряді Конґа, репрезентовані колишнім президентом провінції Орієнталь Антуаном Гізенґою, пруть до військової акції проти Мойсе Чомбе і тому колишній шеф армії Гізенґи „генерал" Люндуля зосереджує війська в сусідній з Катанґою провінції Касай. Так само по другому боці деякі непримирливі націоналістичні дорадники Мойсе Чомбе нацьковують цього останнього до обстоювання незалежности Катанґи. Однак водночас тут і там діють дуже сильні примирливі течії. Президент Конґа Касавубу і його прем'єр Сиріль Адуля хочуть замирення з Чомбе, який є однакової з ними західньої орієнтації і не терпить комуністів. Однак вони домагаються, щоб Мойсе Чомбе згори вирікся „самостійности" Катанґи, а вони готові залишити його прем'єром в отій автономній провінції. Водночас на Чомбе натискають прихильні йому англійці, бельгійці і північні родезці, які підтримували його амбіції, але тільки до певної міри. Коли військо ОН в Конґо дістає сильне летунство, то Мойсе Чомбе не може більше рахувати, що він може виграти війну проти Об'єднаних Націй і проти центрального уряду Конґа.

У польській армії скріплюють надзірний комуно-партійний апарат

Варшава. — За проголошуваними розпорядками і різними статтями в польській пресі, в польській армії посилюється творення контрольно - партійного комуністичного апарату, одночасно з поглиблюванням програми комуністичного навчання вояків. Польські комуністи стурбовані однаково нехіттю польської молоді йти взагалі до війська, як браком „ідеологічного духа" в польському війську. Польська армія нараховує тепер кругло 225,000 вояків, але остання міжнародна криза казала режимові Гомулки збільшити число набору рекрутів та задержати у війську поважне число резервістів. Політкомісії і політкомісарі є в кожній військовій одиниці, від чоти вдолі починаючи до найбільших одиниць.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Кеннеді** був у доброму настрою після своєї славної на весь світ промови в Об'єднаних Націях і, виходячи з трибуни, стрінувся з ірляндським амбасадором Фредом Болендом, який закінчив каденцію на становищі президента Генеральної Асамблеї ОН. Президент привітався зі своїм приятелем і запитався його: „Як почуваєтеся в характері екс-президента?"

● **В Нюарку, Н. Дж.**, 400 учнів і учениць середньої школи (гайскулу) демонстрували проти поліції, домагаючися щоб вона звільнила заарештованого учасника бійки між учнями. Учні вибили вікна в поліційному будинку, поліція заарештувала 9 учнів у віці від 9-17 років, між ними були дві дівчини. 50 поліцистів і два відділи пожежної сторожі розганяли учнів за допомогою води з пожежних машин.

● **Сенатор Беррі Ґолдвотер** читав в Сенаті часописну статтю, в якій пишеться, що асистент президента Кеннеді Теодор С. Соренсен не відбував військової служби тому, що йому „не дозволяло сумління служити при війську". Сенатор Ґолдвотер казав, що „американські батьки і матері, синів яких тепер покликується до активної військової служби, не радо приймуть вістку про те, що Президентів дорадник викрутився від військової служби".

● **Президент Кеннеді** підписав закон, згідно з яким адоптована 13-річна Марія Треля Терпак зможе прибути до ЗДА з Польщі, де вона тепер перебуває. Її адоптувала родина Юрія Терпака ще в квітні 1960 року. Адоптована дівчинка є кузенкою пані Терпак, дружина Юрія Терпака, віце-президента інкорпорації Chemsol в Нюарку, Н. Дж. Пані Терпак, що мешкає в Кларку, Н. Дж., заявила, що дозвіл на приїзд адоптованої дівчинки з Польщі виcтарався сенатор Гарісон А. Вілліямс.

У СВІТІ

● **Комуно - польський диктатор** Владислав Гомулка і його маріонетковий прем'єр Юзеф Циранкевіч приїхали до чеської Праги, щоб нараджуватись з комуно-чеськими вожаками Антоніном Новотним і Вільгельмом Сіроким про плянований большевиками „мировий договір" з Східньою Німеччиною та про сучасний східньо - західній конфлікт з цього приводу.

● **У Штрасбурґу** у Франції так звана Европейська Асамблея, що складається з представників 15-ох західньо - европейських держав підтримала Західню Німеччину в її становищі щодо з'єднання на базі плебісциту та збереження волі у Західньому Берліні. Після цілоденної дебати 67 делегатів голосували за відповідну резолюцію, а тільки сім стримались від голосування. Ця Асамблея має лише дорадчий голос для західньо - европейських урядів, які проте мусять рахуватися з її опінією.

● **Комуністичний ватажок** в Непалі, серед гімалайських гір, д-р Кешраюнґ Раймачі, був звільнений з в'язниці внаслідку важкої недуги і виїхав до Москви на лікування. Гадають, що він буде в шпиталі яких три місяці, якщо взагалі видужає.

● **Емеритований англійський** маршал летунства Вайкавнт Монтґомері, вернувшись з комуністичного Китаю до Гонґ Конґу заявив журналістам, що мав „чудову подорож". Монтґомері є одним із англійських аристократичних снобів, що задля оригінальности захоплюються комуністичними „осягами".

● **Французька адміністрація** в Альжирі рішила перенестись з неспокійного міста Альжиру, де араби й французькі поселенці одні одних випереджують в актах збірного й індивідуального терору. Вантажні авта почали вже перевозити меблі й акта до новозбудованих будинків в оселі Рошер Нуар (Чорна Скеля) за 40 миль від Альжиру.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1103 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Subscription Rates: One year $12.00, six months $6.25; three months $3.25.—Jersey City and Foreign Rates: One year $14.00, six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
Передплата: На рік $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік $14.00, на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок — 65 центів місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Передплата: На рік $12.00; на пів року $6.25; на три місяці $3.25. — В Джерзі Ситі і закордоном: — На рік [illegible], на пів року $7.50; на три місяці $4.00. — Для членів У. Н. Союзу, чоловіків і жінок [illegible] місячно. — За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA" P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

В страху перед могутністю ЗДА

Останніми роками, особливо ж останніми місяцями большевики докладають всіх зусиль, щоб переконати світ у мілітарній і політичній могутності Совєтського Союзу та його сателітів, в тому, що перемога в усьому світі комуністичної системи — неминуча. Для цього використовують большевики не тільки всі засоби пропаганди, газетної, радієвої і шептаної, але й [illegible] покази своїх збройних сил — летунських і ракетних, морських і суходільних. Особливо використовують вони для цього свої технологічні досягнення — „супутників", космічні лети астронавтів, знімаючи навколо них неймовірний рекламний шум. Під вплив цієї широкозаплянованої совєтської пропаганди підпадають [illegible] політики та публіцисти на Заході, які [illegible] з велемудрими аналізами [illegible] ситуації, поширюють [illegible] легенди про ...перевагу Совєтського Союзу і його сателітів над вільним світом, зокрема над З'єдиненими Державами Америки. Цим пропагаторам совєтської „могутности" секундують дуже часто й деякі американські публіцисти, виписуючи [illegible] про мілітарну і політичну „відсталість" ЗДА і дораджуючи Америці і країнам вільного світу „не тратити сили і спускатися на дно".

Тим часом справжній стан речей цілком протилежний. Аналіза дійсного відношення сил між ЗДА й СССР і їх ефективної могутности доводить, що в основі всієї пропаганди і всіх збройних показів, навіть таких „успіхів", як лети Гагаріна і Тітова, лежить безмежний страх Москви перед мілітарною, передусім атомовою могутністю ЗДА.

Основно і переконливо висвітлює джерело цього страху Совєтів перед наслідками можливої війни тижневик „Ю. С. Ньюс енд Ворлд Ріпорт" у статті п. н. „Коли Хрущов думає про війну із ЗДА". В цій статті стверджується, що большевики не можуть виграти війни із ЗДА і що вони того свідомі, знаючи справжню мілітарну силу З'єдинених Держав. За даними цього тижневика ЗДА випродукували і мають на складі 35,000 до 40.000 нуклеарних бомб і „бойових голівок", вибухова сила яких дорівнює 35 мільйонам тонн ТНТ. Це визначає, що на кожного мешканця землі припадало б 10 тонн тієї вибухової потужности. На потиск гудзика ЗДА мають можливість випустити 200 ракет з гідрогенними стрільнами на визначені важливо воєнні цілі в СССР, 500 менших ракет на інші цілі і, крім того, можуть кинути в акцію понад 5.000 бомбардувальників. Усі ці ракети й бомбардувальники розташовані в широкорозбудованій системі баз так, що Совєти не можуть розраховувати на несподівану, успішну атаку проти ЗДА і знищення всіх їхніх баз, але [illegible] не можуть зазнати повного знищення за одним ударом. В перших 24 годинах ЗДА мають змогу скинути на Совєтський Союз вантаж атомових бомб потужности 16 більйонів тонн ТНТ — в 4.000 разів більше, як скинуто усіх бомб за час другої світової війни. Внаслідок цієї першої атаки ЗДА згинуло б 40-50 відсотків усього населення СССР, усі головні міста були б знищені дотла і перестали б існувати не тільки всі совєтські мілітарні центри, але й 85 відсотків індустрії. Зазнав би смертельного удару Совєтський Союз навіть в тому випадку, якби ЗДА змогли кинути в акцію лише одну третину всієї своєї ракетної й атомової сили.

Усе це знають Совєти, і в цьому їх знанні треба шукати джерела всіх „миролюбних" заяв і жестів Хрущова, а, з другого боку, — причини його ракетних і атомових погроз, особливо ж у зв'язку з відновленням совєтських спробних атомових вибухів. Війни із ЗДА бояться Совєти смертельно, бо вона була б їх кінцем, і тому розбудовують до велетенських розмірів свої наявні і неіснуючі мілітарні засоби.

Самовизначення для Европи

До минулорічного славетного виступу канадійського прем'єра Джана Діфенбейкера в Об'єднаних Націях в обороні уярмлених Москвою народів і до понеділкової промови през. Кеннеді, який ствердив, що застосування права самовизначення „ще не дійшло до комуністичних країн", приєднався рішучий голос англійського міністра закордонних справ, лорда Гюма. Ствердивши, що большевики відмовляють права самовизначення німцям, англійський міністер у своїй промові в Генеральній Асамблеї з минулої середи висловив здивування, як можна стосувати супроти принципу самовизначення подвійну мірку: одну, коли той принцип стосується Азії й Африки, і другу, коли він стосується Европи. Пригадавши, що Велика Британія признала право самовизначення цілому рядові своїх колишніх колоній, які внаслідок того стали самостійними державами, аж до Сієрра Леони включно, що її саме в той день прийнято за сотого члена до Об'єднаних Націй, лорд Гюм слушно й логічно запитав: чому принцип самовизначення має зберігати важність, коли йде про Велику Британію, а не має тієї важности, коли йде про російську імперію...

Заява англійського міністра закордонних справ, як і згадані вгорі промови канадійського прем'єра та американського президента, проминуть покищо без безпосередніх наслідків. Вони ще не потрясли сумлінням азійсько - африканських народів, які вчора самі були в неволі, а діставши волю не мають зрозуміння для поневолених російськими большевиками европейських народів. Ті заяви не принесуть покищо ніякої шкоди совєтській політиці і не змінять існуючого стану в Середній і Східній Европі, який постав унаслідок збройного насильства большевиків і спирається на насильстві. Отож можна вважати, що всі ті три заяви, виголошені найвищими представниками трьох великодержав з найбільш авторитетної міжнародної трибуни, були тільки красномовними фразами, без реально - практичної вартости. Але так воно є — покищо, тільки тимчасово.

Бо в ідеї самовизначення, як підкреслив лорд Гюм, „майже кожний з присявних заінтересований особисто". Ідея самовизначення, тотожня з ідеєю волі, — безсмертна і нестримна, як нестримним є гін до волі. І тому напевно таких заяв, як Діфенбейкера, Кеннеді і Гюма, буде щораз більше, вони лунатимуть щораз частіше, вони охоплюватимуть щораз ширший круг. Хрущов і його соратникам не стало б черевиків, щоб гатити ними у висловлюванні своєї люті з приводу отаких пригадок правдивого характеру їхнього монструального царства. Очевидно, ані Хрущов, ані будь-хто інший з комуністичних правителів в будь-якій комуністичній країні не може погодитися, щоб в тих їхніх країнах переведено плебісцит. Ніхто добровільно не погоджується на політичне самогубство, яке в даному випадку, мабуть було б рівнозначним з фізичним винищенням панівної комуністичної верхівки. Але всесвітня історія — це не блеф і не фікція. Лекції всесвітньої історії — це найглибша мудрість людства. До них належить правда, що ніяка диктатура, яка спирається виключно на збройній силі і заперечує права народу, не всилі зберегтися вічно. Вона мусить привести або до революції, або до війни. Найгрізнішою бочкою пороху в сучасному світі є не Німеччина, Берлін, Ляос, Куба, В'єтнам чи якесь інше Конго. Найгрізнішою бочкою пороху є поневолені Москвою країни і народи. Щораз голосніше у світі гасло самовизначення народів, хоч свідомо замовчуване совєтською пресою, мусить доходити до них і мусить актуалізувати проблему визволення на міжнародному форумі та всередині совєтської імперії і в її країнах-сателітах. Европа не залишиться навіки поза правом самовизначення — і коли це право стане там дійсністю — запанує в Европі воля.

Інж. Микола Яримович

АВТОМОБІЛЬ БОМБОСХОВИЩА НЕ ЗАСТУПИТЬ

Автомобілеві робітники в ЗДА не мають чого нарікати на свою долю. Безробіття не дуже то їх турбує, а заробітки вони мають такі, що позаздрив би їм не один з академічною освітою, що багато років та грошей витратив на свої студії. Умови праці в автомобільних фабриках багато кращі, як в копальнях чи гутах. В ім'я чого ж таке упривілеювання в порівнянні з іншими робітниками?

Чи минулорічна продукція 6.700.000 особових авт в ЗДА була тої першої потреби? Та ж коли б виставити в одній ряді всі ті авта, то потрібно було б яких 25.500 миль. Яка користь із залі, де крісла на кріслах стоять і нема де сісти?.. Чи може конечні ті особові авта для оборони держави? Ні, вони творили б велику перешкоду на вулицях міст і дорогах, ушкоджених там, де їх трудно а скорому часі направити. Також брак пального для тих авт міг би стати причиною забарикадування доріг і спаралізування рятункової акції. Пожежа зіпханих у велику групу авт могло б вигубити в сусідстві ще живих людей у сховищах. Надмірна кількість авт, особливо у великих містах з мостами й тунелями могла б спричинити велику трагедію.

Деякі економісти, з погляду вузької перспективи, дуже хвалять автомобілеву індустрію і кажуть, що вона є наріжним каменем американської національної економіки. Може це й правда, але так довго, поки не будуть краще підмуровані й інші наріжні камені. Одним з тих каменів, дуже потрібним для втримання цілої будівлі, є цивільна оборона, передусім сховища, що забезпечують від радіоактивности атомових бомб.

В Америці є 15 мільйонів людей які можуть купити собі нові авта. Але тими автами під час бомбардування далеко вони не заїдуть. Урятувати життя на випадок війни може не авто, а бомбосховище. На бомбосховище, що своєю вагою кількакратно перевищує вагу авта, потрібно багато матеріялу — бетону, сталі і т. д. На будову машин, потрібних для продукції матеріялу на бомбосховища, на транспорт цього матеріялу та на саму будову, потрібно багато тієї самої сировини, що й для продукції авт. А сама праця над будовою бомбосховища не є аж такою складною, щоб автомобілеві робітники не могли за пару тижнів її навчитися. Для продукції цементу потрібне вугілля. Може навіть було б потрібно уруховити численні закриті копальні вугілля, і тим дати працю безробітним гірникам. Та й залізниці мали б більше праці, бо матеріял на бетон важкий і вантажними автами його не оплачується перевозити. Те саме з вальцьованою сталлю.

Перекинення частини капіталу, сировини і продукційних засобів з автомобілевого виробництва на масову будову бомбосховищ не наразило б країни на додаткове безробіття, а навпаки. Певно, що з тим було б чимало мороки, і то не тільки технічного характеру, але й законодавчого, щоб бодай на час холодної війни підкорити інтереси людей з автомобілевої промисловости, працедавців і працівників на чолі з їх впливовими юніями, інтересам охорони життя мільйонів громадян.

Будова бомбосховищ належить до цивільної оборони і, як військова оборона під час війни, повинна підлягати тим самим законам і привілеям, щоб то мати першенство перед цивільним промислом і користуватись державною допомогою. Це не є чисто приватною справою смертельно загрожених громадян. Під час війни будувати бомбосховища не буде кому і не буде вже для кого...

А якщо війни не буде, то навіщо витрачати великі гроша зброєння і бомбосховища! Ии ті, що вибудують собі бомбосховище, врятують у них своє життя, і чи буде бомбардування взагалі? Так само не знаємо, чи проженемо бандита рушницею, що її купуємо для самооборони. Але мусимо пам'ятати, що самої рушниці не вистачить. Треба своєчасно скритися у добре сховище, щоб мати нагоду вжити всієї нашої зброї для самооборони.

Для того, хто вмирає від радіоактивних променів, не має значення, скільки тисяч лишиться на його конті. Дай Боже, щоб оптимісти, які атомових бомб не бояться, заощадили свої гроші. Їм за їх відвагу це належиться. Не всі, однак, люди, свідомі наслідків занедбання забезпеки, мають такі сильні нерви, щоб бути героями - оптимістами, особливо, якщо від їх рішення залежить життя або смерть їхньої родини. Невже для власного спокою не варто відкласти заміну старого авта на нове, і взятися за будову бомбосховища? А чи тим, що грошей на бомбосховище не мають, не варто дати державою ґарантовану позичку на низький відсоток? На що ж банкам гроші, якщо люди погинуть?

Автор цієї статті ще 21 січня 1958 року подав у „Свободі", в статті під заголовком „Бомбосховище біля власної хати", найголовніші дані про будову та кошти бомбосховища. Там було також згадано про те, що інвестиція в бомбосховище не є цілком пропащою, якщо не буде воно потрібне для охорони від радіоактивности. Те бомбосховище можна уживати для всяких господарських потреб, особливо, якщо воно побудоване назовні.

Бомбосховище в домі чи під прибудованим ґаражем можна вживати, як холодильню з низькою температурою. Осягнене в такий спосіб заощадження електричного струму, потрібного на холодження, може значно причинитися до амортизації коштів будови бомбосховища. Особливо на провінції йде вже до того, що холодильня з низькою температурою починає бути стандартним вирядом дому.

Щоб створити сприятливі умовини для масового будівництва сховищ, треба відповідних законів. Треба допомогти підприємствам в нових інвестиціях, потрібних для продукції спеціяльних матеріялів. Досвід минулої війни показує, що існуючі будівельні підприємства не зможуть без додаткових інвестицій в устаткування, анґажування спеціялістів і без спеціяльних матеріялів та нових метод дати собі раду з масо-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Пригадка Хрущову

Міжнародна опінія погодилася в тому, що існують дві найгрізніші небезпеки вибуху нової світової війни: якщо Хрущов переконався б, що відношення збройних сил перехилилось у сторону Совєтського Союзу, і якщо він повірив би, що ЗДА не розпочнуть війни в обороні свободи Західнього Берліну. Тому одним із найперших завдань американської закордонної політики було освідомити Хрущова, щоб він не повторив помилки Вільгельма II і Гітлера, винуватців минулих світових воєн, які не вірили, що Англія й Америка воюватимуть.

Однак, ця місія през. Кеннеді, з якою він поїхав на зустріч з Хрущовом до Відня не вдалася. Президент не зумів, видно, захитати переконання Хрущова в безкарності дальшого політичного наступу СССР, бо вже після тієї зустрічі прийшла довга низка совєтських погроз, що закінчилась військово - політичним шантажем — відновленням штучних ядрових вибухів. У розмові з бельгійським міністром закордонних справ недавнім генеральним секретарем НАТО, Генрі П. Спааком, Хрущов признався, що совєтські генерали віддавна натискали на нього, вимагаючи відновлення ядрових експериментів. Ця реакція совєтської генераліції породила у військово - політичних колах Заходу сумнів, чи не зрозуміли вони збільшування новою американською адміністрацією звичайних родів зброї, як зміни американського стратегічного плянування в тому напрямку, щоб не вживати атомової зброї в найближчій війні. Якщо Хрущов і його генерали прийшли б до переконання, що нема чого боятися відплатного бомбардування Совєтського Союзу американськими атомовими бомбами й ракетами, то це було б могутнім поштовхом до нової совєтської аґресії, тим паче, що якраз у наземній армії большевики із своїми сателітами мають велику чисельну перевагу над Заходом.

Ця справа відбилася голосним відгуком і в Конгресі і в уряді. Минулого тижня республіканська сенаторка Марґарет Чейз Смит гостро критикувала президента Кеннеді, закидаючи йому, що він своїх „хоробрих слів" не підтримує „хоробрими ділами" і що фаворизування в новій програмі зброєння звичайних родів зброї вказує на нехіть Президента до атомової зброї, що з черги може заохотити Хрущова в його аґресивних плянах. У відповідь на ці закиди прийшли негайно дві знаменні заяви з урядового боку: у Сенаті сен. Стюарт Саймінґтон в заяві, очевидячки, апробованій Білим Домом, заперечив сумніви сен. Смит і вказав на збільшення видатків на атомово - підводні човни типу „Поляріс", на міжконтинентальні ракети „Мінутмен" та на стан бойової готовости Летунської Стратегічної Команди. Водночас брат Президента, генеральний прокуратор Роберт Кеннеді у радіопрограмі „Зустріч з пресою" заявив, що „нема найменшого сумніву", що Президент вжиє атомової зброї в обороні Західнього Берліну і що мови нема про те, щоб у тому пункті Президент міг відступити.

STATEMENT REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912, as amended by the Acts of March 3, 1933 and July 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233) showing the ownership, management and circulation of

SVOBODA (Liberty), Ukrainian Daily, published daily except Sundays, Mondays and Holidays at Jersey City, New Jersey, for October 1, 1961.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor and business manager are:

Publisher: Ukrainian National Association, Inc., 81 Grand Street, Jersey City, N.J.
Editor: Anthony Dragan, 81 Grand Street, Jersey City, N.J.
Business Manager: Joseph Lesawyer, 81 Grand Street, Jersey City, N.J.

2. The owner (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding one per cent or more of total amount or stock. If owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given):

THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, not a stock corporation.

Joseph Lesawyer, President .... 81 Grand St., Jersey City, N.J.
Stephen Kuropas, Vice-President .... 81 Grand St., Jersey City, N.J.
Anna Herman, Vice-Presidentess .... 81 Grand St., Jersey City, N.J.
Jaroslaw Padoch, Secretary .... 81 Grand St., Jersey City, N.J.
Roman Slobodian, Treasurer .... 81 Grand St., Jersey City, N.J.

3. The known bondholders, mortgages, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are (If there are none, so state): None.

4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the twelve months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semi-weekly and tri-weekly publications.): 20,100

JOSEPH LESAWYER

Sworn to and subscribed before me this 28th day of September, 1961.

CHARLES H. KLEIH, Notary Public of New Jersey.

(Seal) (My commission expires Sept. 15, 1965.)

Д-р Константин Біда

МІЖНАРОДНИЙ КОНҐРЕС ПОРІВНЯЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ГОЛЛЯНДІЇ

У днях 21-26 серпня ц. р. в приміщеннях університету в Утрехті відбувся 3-ій Конґрес Міжнародної Асоціяції Порівняльної Літератури, в якому, крім численних гостей, взяло активну участь коло 180 професорів з країн: Канади, ЗДА, Англії, Франції, Німеччини, Голляндії, Данії, Швайцарії, Еспанії, Італії, Греції, Австралії, Японії та Південної Кореї. Із сателітних країн були присутні представники Польщі, Чехо-Словаччини, Мадярщини, Румунії та Югославії.

Головними темами конґресу були: 1) література не-універсальних мов і їх відношення до літератур універсальних мов; 2) дефініція певних літературних понять і термінів, а також методологічні питання, зв'язані з приготуванням словника літературної термінології.

У програму Конґресу, вміщену у 15 сесій, входило 65 доповідей, які в основному відповідали двом згаданим вище темам. У ряді прелекцій сучасні літературознавці старались скристалізувати свої погляди на певні літературні поняття, і сюди треба зарахувати такі доповіді: „Термін і поняття літературної критики" — проф. Р. Веллек, ЗДА; „Дефініція поняття „література" — проф. Р. Ескарпіт, Бордо; „Дефініція поняття „стиль" — проф. Р. Сейс, Оксфорд; „Дефініція барокко" — проф. Й. Руссет, Женева; „Дефуніція манеризму" — проф. А. М. Боаз, Великобританія і т. д.

В другій, численнішій, групі доповідей висунено передусім порівняльний аспект в не-універсальних літературах. Між іншими тут присвячено увагу таким питанням: „Франко — голляндські літературні взаємини в 16 і 17 в. в." — проф. А. П. Смит, Утрехт; „Компаративні студії в корейській літературі" — проф. Д. Га-Юн-Ий, Сеул; „Питання національної суті в англо-канадійській літературі і її відношення до літератури Великобританії та літератури ЗДА" — проф. Р. Е. Воттерс, Роял Міл. Коледж, Канада; „Впливи голляндської літератури на французьку літературу 16 ст." — проф. И. Дагенс, Страсбург; „Сюрреалізм у сербській літературі і його зв'язки з французьким сюрреалізмом" — проф. Д. Недельковіч, Београд; „Сербо - хорватські мотиви в европейській романтиці" — Н. Банашевіч, Београд; „Вплив гуманізму на модерну Японію" — проф. М. Ара, Токіо; „Французька література в Японії", переклади і впливи" — проф. Й. Отсука, Фукуока; „Французько-канадійська література" — проф. Д. М. Гейн, Торонто.

У програму Конґресу ввійшло три доповіді українців. 22-го серпня у неприсутності автора відчитано доповідь д-ра М. Мандрики з Вінніпеґу на тему „Українсько - канадійська література". 25-го серпня проф. Яр. Рудницький виголосив свою доповідь на тему „Національне й універсальне в творчості Шевченка". Давши огляд життя й творчости поета, доповідач розглянув Шевченкову національну тематику і світогляд у таких творах, як „Заповіт", „Послання"; „Сон", „Гайдамаки", і підкреслив, що Шевченко розв'язує проблему українського національного визволення шляхом революції („повставайте, кайдани порвіте") — асоціяльне питання згідно з принципами християнської етики — шляхом еволюційного вирівняння суспільних різниць („обніміте, брати мої, найменшого брата"). В універсальному аспекті Шевченкової творчости під увагу входять його великі поеми „Кавказ", „Неофіти", „Марія" й ін., в яких поет виступає як проповідник загальнолюдських ідей правди і добра й промотором свободолюбних ідей так у відношенні до індивідуального, як і до групово - національного життя.

У дискусії і після неї висловилися: проф. Гергешіц з Загребу, проф. Маркевич з Нансі, проф. Райфельдер з Мюнхену й автор цього звідомлення. На виставці Конґресу знайшла місце україніка, а передусім шевченкіяна у виданні УВАН в Канаді. Роздано учасникам Конґресу 150 примірників праці Матьюса про Т. Шевченка.

На тему „Вплив Шекспіра на літератури й театр слов'янських народів" говорив 25 серпня автор цього допису, присвятивши головну увагу передусім добі псевдоклясицизму, який увів Шекспіра в слов'янський світ, та добі слов'янської романтики, на яку припадають найсильніші впливи великого англійського драматурга.

3-ій Конґрес Порівняльної Літератури в Голляндії розкрив кілька аспектів сучасного літературознавства. Організатори Конґресу виявили повне зрозуміння ваги літератури менших народів і дали головне місце представникам цих народів у програмі. Це одна з надзвичайно характеристичних прикмет цього міжнародного з'їзду. У програмі Конґресу виявилось стремління у сучасному літературознавстві до точної дефініції літературних термінів і до переоцінки певних літературних, часом перестарілих, понять. Приємно було відзначити, що північно - американський континент був дуже сильно репрезентований, доказом чого була активна участь у Конґресі, між іншими також Р. Веллка, професора Єйльського університету, що належить до найбільших імен в сучасній літературній критиці.

У загальному Конґрес виявив, що в теперішній добі розвитку техніки нуртують сильні гуманістичні тенденції, які знаходять свій яскравий вираз у літературознавстві.

Лев Ясінчук

В НЕЗАБУДЬ СУЩИМ І ГРЯДУЧИМ ПОКОЛІННЯМ

(У 80-РІЧЧЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ")

(10)

Ми звикли називати Австрію, як окупанта нашої землі — мачухою. Але українці все таки ввійшли у післяверсальську Польщу з поважним доробком у ділянці шкільництва. Останнє урядове звідомлення про шкільництво вийшло перед війною за 1911-12 рік. Цифри, які тут подаємо, залишилися на час війни. Отже, в Галичині було тоді всіх 5,580 державних народних шкіл, з того 3060 польських і 2496 українських. За понад дворічне урядування Польщі, на січень 1922 р. було — на основі статистики Северина Денерта — в цілій Галичині 6,710 державних народних шкіл, в тому числі польських 4205 з 1022 паралельними клясами і українських 2.505 з 84 паралельними клясами. Отже, [illegible] приріст становив [illegible] державних народних шкіл, [illegible] 1.121 польських [illegible] українських.

Але відносно зросту українських шкіл — це фальшивий рахунок. На ділі — число українських шкіл вже було в [illegible] перетереблене. Перед вирішенням долі Східної Галичини Радою Амбасадорів соромно було показати полякам, що вони вже взялися на добре до руїнницької роботи. Що ж робити? Вчислили 428 утраквістичних, на ділі спольонізованих, шкіл до українських; отже число українських шкіл не зросло, але значно впало. Що ця статистика була призначена для закордону можна міркувати з того, що тексти в ній були подані в мові польській і... французькій, чого в Польщі ніколи не робили. Число українських шкіл так раптовно падало, що вже в 1930 році було їх на області цілої Польщі всього 139! А треба взяти до уваги, що Польща одержала подарунок не тільки з Східної Галичини, але й з північно - західніх земель, а на тих землях застала Польща також 1500 українських шкіл, що їх там започаткували Українські Січові Стрільці за австрійської окупації тих земель, а особливо велике число створено там за УНРеспубліки.

Та в цьому стані ще не кінець лиха. Польські школи були у великій частині кількаклясові, з більшим числом учителів, а українські — головно найнижчого організаційного ступня, значить одноклясові, з одним учителем. Підставна школа мала 3-4 кляси, що їх діти мали пройти за 6 років. Крім цього були школи 5, 6, 7, 8 і більше клясові, але не для українських дітей. Ось цей стан:

	Школи польські	Школи українські
5-кл.	214	16
6-кл.	181	3
7-кл.	226	1 (у Львові)
8 і більше кл.	25	—

До речі, одинока українська 7-клясова школа у Львові містилася впродовж 40 років у такому поганому приміщенні, що всякого роду комісії не раз визнавали його за невідповідне. Поляки поступили зручно: яже будували будинок для тієї школи, але після викінчення передано його новоорганізованій польській школі. Щойно коли Ексц. Андрей Шептицький відрізав добрий кусень митрополичого городу, школа нарешті дістала власний будинок.

В усій Галичині, що мала 174 міста, було 727 польських шкіл і лише 6 українських!

Таке — назвімо одверто — нечесне трактування другої щодо величини, автохтонної національности в Польщі проявлялося супроти не тільки народного шкільництва, але й середнього. В 1918 році, коли ще кипіла в українській частині Галичини збройна боротьба, у Варшаві снували для ока заграниці пляни відділення українського шкільництва від польського, автономії для нього, як про це писав тодішній віце - президент Крайової Шкільної Ради професор Цоль у „Кроніці" (Львів, 1919). Цоль чванився, що він віддав нагляд над українськими школами інспекторові - українцеві, але не каже, що таких інспекторів для народного шкільництва усунув. Яку загалом помисловість в замилюванні очей закордонові, а одночасно в нищенні українських шкіл виявила польська влада відносно такого важливого роду шкіл як учительські семінарії!

За Австрії не можна було заснувати в Галичині української семінарії, бо сойм у Львові з польською більшістю ухвалив 12 червня 1907 р. закон, який допускав у Галичині тільки польські або утраквістичні семінарії. В обох мужеських семінаріях у Львові й дівочій семінарії в Перемишлі в 1919 році вибух бунт польської молоді проти української. Польська влада забрала звідти українську молодь і створила для неї у Львові коедукаційні семінарійні курси, а в Перемишлі — дівочі. Листом міністерства освіти з 12 грудня 1922 перетворено ті курси у Львові на повноправну українську семінарію, і львівська кураторія нахвалялася у своєму „Урядовому Деннику" з 5 березня 1923 р., що „русіні узискалі поза уставон" дві державні семінарії, яких за австрійського уряду були б не могли одержати.

НАШИМИ ЩЕДРИМИ ПОЖЕРТВАМИ ЗБУДУЙМО У ВАШИНГТОНІ ПАМ'ЯТНИК, ДОСТОЙНИЙ ВЕЛИКОГО ШЕВЧЕНКА, УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ І АМЕРИКАНСЬКОЇ СТОЛИЦІ!

Юрій Тарковнч

ВИСОКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ЗДА І СССР

Частинно вже навіть в українському суспільстві, не кажучи про американське і взагалі західне, поширюється погляд, що, не зважаючи на величезні недоліки совєтського режиму, СССР веде перед у шкільництві, а країни Заходу відстають в цій ділянці. У статті в „Свободі" з 19-го вересня ц. р. наведено цікаві дані, які вказують на те, що в шкільництві взагалі СССР таки значно відстає від ЗДА.

Непорозуміння у випадку із совєтським шкільництвом, передусім високим, спричинила комуністична пропаганда у формі офіційної статистики, яка твердить, що високі школи в СССР випускають щорічно значно більше інженерів, як у ЗДА. Ці совєтські дані часто безкритично передруковує американська і західня преса. І читач схильний прийти до висновку, що коли СССР має більше інженерів, то, мабуть, і високошкільників в інших ділянках науки більше, як в ЗДА. При цьому треба сказати, що навіть совєтська офіційна статистика ніколи не твердила, що СССР має більше високошкільної молоді, як ЗДА. Москва вперто й послідовно повторює лише те, що СССР має більше, як ЗДА, інженерів - випускників.

Статистика ЗДА показує, що минулого року американські високі школи випустили 37.808 інженерів, але десять років тому, в 1950 році, випускників - інженерів було 52.732, і що, таким чином, молодих американських інженерів з повною високошкільною освітою стає все менше, хоч запотребування на них щораз зростають. Совєтські високі школи, за офіційною статистикою, випустили десять років тому 50.000 інженерів, в минулому році — понад 100 тис. і нібито плянують випустити в 1965 році 125.000. Виходило б, що СССР в близькому часі випускатиме інженерів аж у три рази більше, як ЗДА. Такий стан був би в дійсності дуже загрозливим з огляду на рішальне значення технології.

Насправді справа виглядає інакше, навіть у світлі совєтської статистики, якій не можна довіряти, бо ж відомо, що большевики фальсифікують усі статистичні дані. Та якби навіть ці статистичні дані були вірними, то треба мати на увазі такі факти:

Поперше: в СССР інженерами часто вважають і тих осіб, які не мають високої фахової освіти, тобто в рубрику „інженери" попадають також випускники технічних шкіл, які стоять на рівні американських дворічних технічних шкіл чи дворічних коледжів.

Подруге: в СССР щорічно закінчує технічні високі школи численний контингент молодих людей, які йдуть працювати в сільському господарстві. Рівняючи з американським стандартом, праця цих інженерів, при совєтській сільсько - господарській техніці, часто вкрай непродуктивна. Велике число цих інженерів займаються тим, що в Америці робить звичайний фармер. В СССР кругло 50 мільйонів, половина всієї робітної сили, працює в сільському господарстві, а в ЗДА тільки дещо понад 6 мільйонів, тобто десята частина робітної сили. Тож над мільйонами рабів совєтських колгоспів комуністична влада мусить ставити десятки тисяч непродуктивних наглядачів, між якими є чимало інженерів. Отже, тисячі совєтських інженерів пропадають для продуктивної праці.

Потрете: совєтські підприємства, що є партійно - державними підприємствами, вимагають значно більше інженерів, як американські, які мусять ощаджувати, щоб витримати зростаючу конкуренцію. Кожне велике совєтське підприємство має багато інженерів, без яких в ЗДА можуть легко обійтися.

Щодо загальної кількости студентів високих шкіл, то СССР далеко відстав від ЗДА. У цьому академічному році вписалося до американських коледжів і університетів кругло 4.300.000 молоді, а в СССР 2.500.000. Якщо взяти до уваги кількість населення — 184 мільйони в ЗДА і понад 210 мільйонів в СССР, — то тепер навчається в ЗДА відносно в два рази більше високошкільної молоді, як в СССР. І самих високих шкіл в ЗДА більше, як в СССР. В ЗДА є 1.400 повних, тобто чотирирічних, коледжів і університетів, а в СССР тільки 800. Якщо знову взяти до уваги кількість населення в обох країнах, то в ЗДА відносно в два рази більше високих шкіл, як в СССР. Не враховуємо сюди різні неповні, тобто переважно дворічні американські коледжі; всіх коледжів і університетів, включно з дворічними, є в ЗДА 2.200.

Зрозуміло, що не слід недоцінювати зусиль совєтського уряду в розбудові високого шкільництва, передусім з кожним роком зростаючого випуску інженерів. Це справа надзвичайно важлива у часах колосального технічного поступу. Та вже ніяк не можна перецінювати совєтських досягнень в цій ділянці, бо ж фактично є вони, як і в усіх інших ділянках, куди менші, як про це думають на Заході.

Михайло Бабій

Про пам'ятник Лесі Українки в Клівленді

Це такий гарний пам'ятник, що про нього хочеться написати, і то про те перше враження, яке той пам'ятник зробив на мене і моїх близьких знайомих у день його відкриття в Українському Культурному Городі, що входить в склад різнонаціональних городів в Клівленді.

Відкриття пам'ятника відбулося в неділю 24-го вересня при участі 2.500 осіб. Я не буду згадувати всієї церемонії при відкритті пам'ятника і залишу це для кореспондентів, бо це не є суттю мого писання, — мистецької аналізи пам'ятника.

Бронзова статуя Лесі Українки є виконана приблизно в двократному побільшенні у відношенні до природної величини. Статуя поставлена на мармуровий постамент зі сходами, висотою, що дорівнює приблизно одній третій висоти статуї. В цілому, пам'ятник виконаний у клясичному монументально - реалістичному стилі і справляє прекрасне враження, яке може зробити тільки твір високо талановитого мистця.

Мистець - скульптор Михайло Черешньовський, очевидно, мусів добре думати над тим, в якій позі виобразити українську поетесу, яка імпонувала б світові і жіночою красою і мужньою її поставою, що характерна її поезії. До вияву краси, сили і мужности мистець оперує і динамічним чинником, який ще більше оживлює виображений об'єкт.

Цю динаміку постаті Черешньовський представляє конкретно ось у таких місцях: — Права нога постаті зробила рух вперед, ліва рука є також в русі, придержуючи огорнутий шаль, а права рука, опущена вниз, тримає квітку. Мистець за допомогою руху прекрасно підкреслює форми фігури відповідними складками одежі.

Майстер докладно обрахував і те, який колір мармуру найкраще підходить до бронзи з її легко зеленавою патиною, і тому вибрав прекрасний цеглясто - червоний, що одночасно допомагає виявитись кольорові статуї, яка, на тлі темної зелені парку приємно мило вирізняється. Цим пам'ятником усі любуються і вважають його за шедевр українського мистецтва, який перевершив усі, що є у Клівленді.

Я і мої друзі, сердечно гратулюємо мистцеві Черешньовському за його прекрасну працю, і одночасно гратулюємо спонсорам за їх співпрацю з мистцем в ділі, яке спричиниться до популяризації нашої культури.

Мистець С. Гординський у Канаді

Мистець С. Гординський перенісся на довший побут (понад півроку) до Вінніпеґу в Канаді. Цей переїзд зв'язаний з його працею над оформленням в українсько - візантійському стилі Катедри св. Володимира й Ольги у Вінніпеґу, що є метрополітальною церквою Преосв. Кир Максима Германюка, українського Митрополита Канади. Мистець Гординський віддавна спеціялізувався у візантійському стилі і в ЗДА виконував різні праці не тільки для українських, але і для грецьких, румунських і сербських церков. Праця в Катедрі у Вінніпеґу, це перша його більша праця в Канаді. Для виконання цієї праці, він уже отримав урядовий дозвіл, як теж дозвіл на спровадження із ЗДА вишколених співробітників. Парохом Катедри є широковідомий релігійний і громадський діяч Канади о. монсіньйор д-р Василь Кушнір.

Студійні Дні в Ню Йорку відбудуться 30-го вересня і 1-го жовтня

30 вересня та 1 жовтня під проводом Української Студентської Громади відбудуться в Ню Йорку „Студійні Дні" на тему „Сучасна проблематика українського студентства". Ціль Студійних Днів — передискутувати труднощі, які виринають в осередках студійної молоді. В програмі „Студійних Днів" — доповіді та панелі на релігійні та суспільні теми: „Релігія в житті модерного студенства" виголосить о. М. Соловій ЧСВВ та „Дві батьківщини" — мгр. Марта Богачевська, третю доповідь виголосить ред. Богдан Кравців. В програмі містяться панелі на теми: „Головні Українські студентські Федерації та їх майбутність" та „Співпраця між українськими студентськими ідеологічними організаціями, та їх відносини до сучасного студентства". Студійні Дні відбуваються в приміщеннях Університету Ню Йорку.

АВТОМОБІЛЬ БОМБОСХОВИЩА НЕ ЗАСТУПИТЬ

(Закінчення зі стор. 2-ої)

вою будовою бомбосховищ. Щоденна преса, різні популярні журнали з необдуманім розгоні впроваджують іноді публику в блуд нефаховими порадами, як будувати бомбосховища, особливо в існуючих вже домах. Якщо взяти до уваги тільки один приклад — будову грубого, тяжкого і міцного суфіту бомбосховища під тонкою, дерев'яною підлогою мешкання, не розбираючи її, то це проблема нелегка навіть для контрактора з великим досвідом. Отже, треба шукати нових метод та приладдя.

Нюйоркський губернатор Н. Рокефеллер вже кілька років закликає мешканців ЗДА будувати бомбосховища. Нелегко було йому переконати законодавчі органи в тому, яка велика небезпека загрожує без бомбосховищ. Головна причина — брак грошей і їх нерентовна інвестиція. Але хіба Рокефеллер, що вже не раз доказав свої господарські здібності, не брав до уваги фінансування будови бомбосховищ?

Представники народу в законодавчих органах при помочі відповідних законів могли б негайно створити пригожу атмосферу для масової будови бомбосховищ, що, як примусові протипожежні забезпечення, є конечними для безпеки мешканців на випадок бомбардування мегатоновими бомбами. Не можна в демократичній країні складати на уряд вину за те, що вибрані народом представники занедбали приняті закони, що забезпечують життя їх виборців.

● Англійський уряд стривожений ворожою Англії пропагандою, яка йде в різних африканських країнах у зв'язку із смертю генерального секретаря Даґа Гаммершилда. Різні мурийські країни, особливо колишні французькі колонії, обвинувачують англійську політику в справі Конґа, що вона завинила в смерті Гаммершилда. Англійський уряд плянує проголошення в цій справі окремої широкої деклярації.

З НАШИХ БУДНІВ

„СУДНИЙ ДЕНЬ"

Як знаєте — в середу минулого тижня був у нас „Судний День" і того ж дня тягнув на нашу Метрополію ураґан „Естерка", — сказавши мовою Василя Барки. Так щасливо склалося, що вона, цим разом, не вдарила по „давнтавні", лише крильцем його торкнула, але жіноцтво, відома річ, народ химерний, і ти ніколи не передбачиш, яку штуку вона тобі витне. Це, для прикладу сказавши, так само, як з тою панунцею, що „драйвує": дає тобі знак направо, ти думаєш, що поїде наліво, а вона ж тобі таки справді скрутила направо!

Щоб уникнути всяких прикрих несподіванок, ми з давнім моїм другом скрилися перед надтягаючим ураґаном у клюбі „Лиса Микити", щоб там, у затишку, здалека від шуму-гамору великого міста, перечекати біду. При цій нагоді полинули думками о краю спомина і згадали, річ ясна, як то ми колись, в Ґраці, ховалися до Шльосберґу перед бомбами... Той незабутній „Шльосберґ", який справді трохи нагадував Замкову гору у Львові, був прибіжищем численної скитальської братії, що в його підземеллях днювала й ночувала, разом з бебехами, перинами й дрібними діточками. Не дивлячись на те, чи було бомбардування, чи його не було.

Що ж... Ми з давнім другом теж були сталими відвідувачами цих підземельних тунелів. Не раз, бувало, під вибухи бомб, тамечки і заснули, і підночували, а скільки вже наполітикувалися, то воно, просто, аж набридло! Та не в тому справа... Річ у тому, що я тепер знаю, хто нас тоді, в Ґрацу, бомбами страшив, хто нам „куферки" на голови пускав: мій, тут народжений кузен, Волтер.

Так, мій кузен Волтер, підстаршина американських повітряних сил, впродовж 1944-го року робив службу в ескадрилі важких бомбардувальників, що мали свої бази в Полудневій Італії і звідти робили випади на Відень і Ґрац. Вправді мій кревняк сам не шпурляв бомбами, він був за обсерватора, тобто за такого фіфака, що вишукує ті місця, по яких варто посіяти з неба „куферками". Це ж він, як виходить, намацав нас на самого 1-го листопада 1944-го року, коли то наші, американські бойси зробили Ґрацові „Судний День" і за три години зрубали це хороше місто на капусту.

Тоді саме стався той дивний випадок... Ми в той час мали свій лєґер в якійсь музичній школі, бо стояло там з півдозена фортепіянів. Щоб належно вшанувати Великий Зрив, наші дорогі пані роздобули десь муки і сиру та наробили вареників! — може з три кори або й більше, примітно розложивши не лобіру на фортепіянах, застеляних „Краківськими Вістями". Тоді, очевидно, затрубіли на алярм і всесь нарід помер до Шльосберґу...

Коли, по трьох годинах бомбардування, ми вернулися до нашої школи, то побачили таку неймовірну картину: повітряна міна трахнула в будинок школи, так вдатно, що відрізала, мов бритвою, фронтову стіну, не торкнувши при цьому та не пошкодивши поважно ні одного нашого вареника!

Тоді, пригадую, мій друг сказав, ахнувши з дива:

— Ну, той, що пускав цю міну, мусів бути русин! Подивіться, панство: школа розвалена, але вареники поцілі!

Уявіть собі, Шановні, що мій друг не далекий був від правди...

Ікер

Асторія на пам'ятник Т. Шевченкові

На пам'ятник Т. Шевченкові дальше переслано до Комітету $110 від таких жертводавців: М. Курочка $10, по $5: В. Врублевський, М. Халупа, П. Терляк, Г. Кук, Л. Галан, Н. Хоменчук, І. Лазорчак; Г. Яворський $2; по $1: І. Сингура, А. Малан і І. Швец. Разом $50, а Й. Терляк зібрав $60 від таких жертводавців: Л. Челій $25; по $5: П. Чорний, В. Будник, Л. Волчук; І. Серна $4; по $2: Г. Сушко, С. Царіє, П. Косців, П. Кулинич, П. Ризак, І. Тимчишин, С. Якимів і В. Якимів, котру то суму вислано до Комітету в Ню Йорку, а збірка продовжується.

І. Сидор

Ще в справі пакунків...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

тролі Інтуриста вплачуваними відділами названої аґенції грішми, але теж і кавціями, що він їх стягав від українських та інших керівників відділів під претекстом, що він сам мусить скласти відповідну кавцію в Москві за видану йому ліцензію. Українські керівники відділів компанії Дженерал Парсел енд Тревел безпосередніх зв'язків з Інтуристом не мали і стягані на мито і комісійні оплати грошові суми відводили згідно з умовою реґулярно до централі Дженерал Парсел енд Тревел, на її банкові конта, що ним мав можливість розпоряджати п. Танкел, як президент аґенції із своїм менаджером.

Після того, як в червні 1961 року почали виникати факти недоручення адресатам в СССР висланих із ЗДА посилок, керівники відділів звернулися зараз же до централі за виясненням й одержали відповідь, що ці посилки були завернені для сплачення „кар за недооцінку товарів", що, як виявилося пізніше, не відповідало дійсності і не мало нічого спільного зі звертанням пачок. Наприкінці червня зворот пакунків набрав масового характеру, і їх службовики централі Дженерал Парсел енд Травел, почали перепаковувати і висилати наново. Негайно після того, як керівники відділів про це дізналися, вони вже в перших днях липня звернулися до Інтуриста за виясненням і на свою інтервенцію одержали від представників Інтуриста відповідь, що очолювана п. Танкелом аґенція вправді винна Інтуристові суму 150.000 долярів, але в цій справі відбуваються переговори і аґенція запевнила їх, що все є в найкращому порядку. Водночас із цим представники Інтуриста обіцяли, що дальшого повертання пачок не буде. Не зважаючи на ці вияснення й обіцянки полагодити справу, заходи українських керівників відділів не дали жадних вислідів і висилані пакунки далі були відсилані назад Совєтами. Після того керівники відділів інтервеніювали чотири рази в Інтуристі й одержували завжди заспокійливу відповідь, що хоч і Танкел винен гроші Інтуристові, але справа буде полагоджена і все буде в порядку. Під час цих інтервенцій керівники відділів дізналися м. ін., що Танкел був викликуваний до Москви і що він там мав полагодити справу своїх належностей і вернувся з відповідними документами, які уповноважували його далі провадити очолювану ним аґенцію.

Щоб вийти якось з цієї прикрої для своїх клієнтів ситуації і допомогти налаштувати знову висилання пакунків, керівники відділів запропонували були Інтуристові, що вони висилатимуть далі пакунки на свій кошт і склалися були навіть на більшу суму грошей, щоб могти покрити частинно зобов'язання централі. До цієї пропозиції представники Інтуриста поставилися прихильно, але тому, що вміжчасі сума належностей для СССР й Інтуриста зросла до 300.000 долярів, керівники відділів, не маючи можливости партиципувати в сплачуванні такої високої суми, мусіли із своїх пропозицій зрезигнувати. Згодом, через те що деякі із клієнтів, звернулися в цій справі до влади, що й привело до виступу сенатора Додда в Сенаті, справа опинилася і в Генерального Прокуратора ЗДА у Вашингтоні і в Дистриктового Прокуратора у Ню Йорку, які й ведуть в цій справі дальше слідство. Водночас із цим інформують, що нюйоркський прокуратор започаткував безпосередні переговори з Інтуристом для полагоди цілої справи в інтересі клієнтів.

Спорт

ЗМАГАННЯ НАШИХ КЛЮБІВ В ЦЮ НЕДІЛЮ

„Тризуб", Филаделфія — УСК Ню Йорк, футбольні змагання Інтер Ліґи, перша зустріч двох найсильніших українських клюбів на Сході в американських лігових грах, відбудеться в неділю 1-го жовтня, о год. 3.00 по полудні на грищі Гюстон при 29-ій і Кембрія вул. у Филаделфії. Передзмаг: Олдбої „Тризуба" і УСК-у о год. 2.00.

„Чорноморська Січ", Нюарк — Рома, Петерсон, футбольні змагання, за першість Футб. Ліґи Стейту Ню Джерзі, відбудуться в неділю 1. жовтня о год. 2:30 по полудні у Петерсоні, Н. Дж.